

GIÁ BÁN	
DÔNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm . 5.000	5.000
Bán tháng 2.500	3.500
Đã tháng 1.500	2.000

Mua báo phải trả tiền trước
Thư và mandat gửi cho
M. TRẦN ĐÌNH-PHIÊN - AI
đồng quảng cáo, việc riêng
sua thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

Chức nhiệm kiêm Chủ-bút
HUỖNH-THỨC-KHANG

Quản-ly
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

RÀO QUẢN

Đường Hồng-Hà - Huế

Giấy phép số 62

Giấy phép TIẾNG-DÂN - Huế

Bao giờ, người ta không bị hoàn-cảnh bắt buộc phải làm đều tội ác, thì mới có thể nói rằng tội ác đã trừ diệt hẳn được.

KHOA-HỌC VỚI MỠI TỘI-ÁC CỦA LOÀI NGƯỜI

(Trả lời cho ông Mậu-Linh ở Vientiane)

Báo Tiếng-Dân số 310 ra ngày 23 Août, có đăng bài xã-thuyết « Mỗi tội ác trong loài người, có lẽ như khoa-học mà tiêu diệt được chăng ». Bài ấy là nhận cái tin có nhà khoa học nọ phát-minh cái thuyết « ác-tuyến » mà bản rộng ra. Mỗi tội ác nói trên bài ấy là chỉ chung cả loài người, chứ không phải chỉ riêng về xứ nào hay là hạng người nào cả.

Mời rồi có tiếp được bài ông Mậu-Linh gửi lại, cực lực phản đối cái thuyết ấy. Trong chỗ cốt yếu bài ông đại ý nói :
« Không phải điên đại gì mà « phân đối khoa-học, song xét « tình trạng xã-hội ngày nay « là xã-hội tư-bản, khoa-học « nói rằng giúp cho nhân loại « chờ kỳ thực làm giàu cho « nhà tư-bản.... Cái công việc « làm cho ác trở ra thiện, (như « như có thật), lớn kém bao « nhiều, một anh cụ-ly xe có « thể nào thuê làm nổi không? « Ông phát minh có chịu chữa « không cho anh ta không? « Xem như cái thuyết « phân « lao hoàn đặng » của bác-sĩ « Voronoff từ bên Tây mang « qua Đông-dương rồi mang « về, có ai được bác-sĩ chữa « cho không? mà dầu có nữa « cũng chỉ mấy nhà triệu-phủ « mới đủ tiền thuê chữa mà « thôi... »

« ... Người ta sinh ra vẫn « lành, cái ác kia là tội xã-hội « xấu mà sinh ra; như ăn trộm « ăn cướp... đều là vì nghèo vì « đói, chứ cái xấu nguyên « không có trong óc người ta. »

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ

Toàn bài của ông, nói về lối kiến cấu thì có chỗ phiếm luận, như đoạn ông nói về cách mạng Trung-hoa cũng thuyết trung-dụng. Hai điều ấy không quan thiết đến vấn-đề tội ác và khoa-học, nên không thuật lại làm gì. Đến cái đoạn ông nói về tội ác và khoa-học mà bác cái thuyết trong bài của ký-giả thì thật là nghiêm-chánh thiết thực. Ký-giả đọc chưa hết bài mà đã hỏi luôn ra, hình như có một luồng điện đi qua trong não mà tự nhiên nảy ra hai mối cảm-xúc:

Một là thẹn, hai là mừng. Thẹn là vì mình là một

nhà ngôn-luận mà những điều nói trên mặt giấy, không được phát biểu cho hết ý một cách trực triệc lời lạc, cho thỏa lòng độc-giả. Mừng là vì thấy ở xã-hội ta ngày nay đã có người tư-tưởng sáng suốt, nghị luận ngay thẳng mà không phải toàn là hạng nói bậy nghe mù.

Đối với lời ông Mậu-Linh công kích, ký-giả rất lấy làm hoan-nghehnh và cảm-phục. Song cũng còn có một điều tiếc, là vì ông chưa xét đến đoạn sau trong bài ký-giả; hoặc giả ông đọc mà không nghĩ kỹ, nên chưa thấy chỗ khổ-tâm của kẻ viết bài ấy. Vậy xin lược giải đôi điều, gọi là đáp chút thanh-tình của ông cùng các độc-giả.

Bản ý tác-giả bài « tội ác và khoa-học » trước, là nhận thấy toàn cả thế-giới ngày nay (không phân xứ nào, giai-cấp nào) uởng mỗi tội ác xảy ra hằng ngày, làm hại cho loài người không biết đến đâu là cùng; mà nói đến phương pháp chạy chữa, thì còn đương ở đầu đầu chưa thấy cái gì gọi là hoàn-thiện, nên nghĩ mỗi phần-nhất ấy chắt chừa lâu nay, bỗng gặp cái tin khoa-học mới lạ này (chứa ác làm thiện), nhân mượn đó mà phát lộ cái lòng lo đời ghét tặc, nghĩa là mượn chén rượu của người mà rưới những khối chông chắt trong lòng mình đó thời 濟世救民, chứ có phải bảo người đời cứ ngồi không mà chờ khoa-học đến cứu mình đâu? Xem trên đầu đề có hai chữ « có lẽ » thì đủ rõ ký-giả cũng như ông vậy, không phải tin chắc vào môn khoa-học ấy.

Còn nói mỗi tội ác mà ông Mậu-Linh chỉ dẫn những chuyện về hạng nghèo để làm chứng, thì không ăn nhip với bài của ký-giả, nghĩa là ký-giả nói một dượng mà ông M. L. bác một ngả.

Đoạn sau bài ấy có nói :
« Cái mỗi tội ác, không phải « riêng cho một hạng người « nào, các giai-cấp trong xã-hội, « hạng nào cũng không khỏi « có cái ác tuyến ấy mà có lẽ « trong hạng giàu sang cao quý « thì cái ác tuyến ấy lại càng « nhiều hơn... »

Ấy, hạng nghèo có tội ác, mà hạng giàu sang cũng có tội ác. Kẻ đói ăn trộm khoai, cho là tội ác; mà kẻ đã dư ăn thừa đẽ, còn bóc lột

VẬN-VĂN

Hỏi tráng

Mặt biển đêm khuya ngắm cảnh chơi,
Thấy trăng uớt hỏi một đôi lời.
Biết không nhân thế lòng đen bạc?
Sao kẻ vui chơi kẻ ngắm người?

Trăng hỏi ! này đây từ bảo này!
Lòng trong mặt trăng nở lượn mây.
Đã soi soi thấu nhân tình với.
Có thuốc chi hay chữa thói đời?

Hỏi-văn-Tô

Xem vườn bách thú

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ

Trợ thuế tự chầu

Có phải sự đầu cừ trốn hoai!
An đũa chia đủ nợ trên đời.
Vênh vang hai chữ đầu dân tráng,
Tuổi tác xuân xanh chưa đảo lão,
Rầu rầu rên rột kém gì ai!
Cũng tại cũng mắt người trong nước,
Giánh vác non sông ghé một vai.

H. H.

người khác, cũng là tội ác, đều cần phải có thuốc chữa. Vậy mà ông M. L. chỉ nói một hạng nghèo để bác bài của ký-giả, rõ là ông xem mà bỏ sót đi một bên.

Còn về tác-dụng của khoa-học, khoa-học đầu tinh-điều thế nào cũng là một vật cung cho loài người sai khiến, dùng vào việc lành thì lành, dùng về việc ác thì ác, báo Tiếng-dân đã từng nói luôn, chứ có phải như vị trông vào nó đâu?

Nói tóm lại, bài của ký-giả là nói tội ác cả các giai cấp trong xã-hội mà ông M. L. lưỡng lẫm là chỉ riêng cho bọn nghèo hèn trộm cướp. Vì luận điểm có khác, nên ký-giả phải có bài này để bàn lại cho rõ ràng, chứ không phải hỏi họ cái thuyết trước mà dành riêng cái phải về một mình đâu. Ông M. L. cũng một ý lo đời ghét tặc nên mới có mấy lời ngay thẳng bày tỏ tâm lòng khảng khái của ông; ký-giả thật lấy làm cảm-phục. Trang-lữ có nói: « Ở trong hang lối nghe tiếng chơn người đi mà mừng » (在空谷之中聞足音而喜). Đối với lời ông Mậu-Linh cái mừng của ký-giả đại-đề cũng thế.

X. T. T.

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ

R. S.

MỘT BỒI VỢ CHỒNG

90 VÀ 91 TUỔI MỚI THÀNH HÔN

Ông Tấn-văn-Công (đời Xuân thu) ước với nàng Quí-Ngôi: Đợi ta 25 năm mà không về sẽ lấy chồng. Ước hôn với nhau mà hẹn đến, hạn 25 năm, nghe đã lâu lắm, thuở nay cho là ít có. Thế mà đời này có chuyện sau khi ước hôn cho đến ngày thành hôn dài đằng là 65 năm, mới là chuyện đời thứ :

Nguyệt-báo nước Đức có đăng một chuyện: Ở đất Khương-hạ-nhân có đôi thanh niên trai tên là Tô-Bà, gái tên là Tô-Mỹ, hai bên ưng nhau đã đính hôn ước. Tô-Bà nhân nhà nghèo, sang nước Mỹ làm công, định lên tiếng để đánh số tiền về làm lễ cưới. Lúc biệt nhau trai đã 26 tuổi mà gái thì 25, chỉ non trẻ bên cần dựa một lòng. Sau lúc sang Mỹ, Tô-Bà vì rui ro sinh kế thất bại, không thể về được, song hai bên thơ từ qua lại, cũng an ủi nhau mà thế giữ lời trước.

Hai bên đều giữ « độc-thân » chủ nghĩa mãi mãi cho đến 65 năm. Năm ngoài tháng 8, Tô-Bà mới về, đem theo được một món tiền tiết kiệm 5.000 phat-lăng, mới làm lễ thành hôn. Tình đời vợ chồng này thì hiện nay một bên đã 91 và một bên thì 90. Trong ngày kết hôn, hai người đem những thư từ qua lại trên 5, 6 mươi năm nay, công khai cho ai nấy đều biết. Nghe chuyện này cũng khen ngợi cái lòng bền của đôi vợ chồng ấy.

Hai vợ chồng này mà được ông trời già kia cho cái sống ông Bành-Tô thì cái lòng giữ bền ấy mới thật là mỹ mãn!

IN MAU GIA RE

Bản-quản in đủ các thứ giấy má, sổ sách, thơ thiếp, đủ các kiểu chữ quốc ngữ chữ tây, chữ Hán.

Tiếng-Dân

Tình-hình phía Bắc Trung-kỳ và trong Nam-kỳ

Phía Bắc Trung-kỳ

Tin ngày 18 Septembre Arip - Ngày 17 Septembre ở Vinh và Hà-tĩnh tình hình được yên ổn. France Indochine - Tuy tình hình yên ổn, ngoài đồng đã thấy có người ta làm lung, nhưng ở mấy phủ huyện Hưng-nguyên, Nam-dân, Thanh-Chương cũng còn đời vu đánh phá nhà máy viên hào mục cư phủ, như là nhà Cai Hộc ở làng Đông-phò và nhà Bát-Thực ở làng Phú-long.

Người ta lại cũng còn thấy có truyền đơn rải rác khắp nơi, nhiều như lá chung quanh Trường-Thị.

Chính phủ hết sức đề phòng; ngày đêm có lính đi tuần khắp nơi; tình hình ở Vinh mỗi ngày càng kéo đi đến các chỗ vừa có những cuộc biểu tình, thì thì trở về Vinh. Lại có một đôi lính lệ đương đóng luôn tại sở để xe của Phạm-vân-Phi; một đôi khác vào đóng ở Hà-tĩnh.

Trong ba ngày nay, xét nhà bắt người liên tiếp; tình hình hơn 100 người bị bắt.

Vì nhà lao Nghệ-an không đủ chỗ nên đã phải giải nhiều tù thường ra nhà lao Thuận-hoà.

Chiều nay quan Thượng thư bộ binh Tôn-Thất-Dần, quan bộ môi Nguyễn - Phiền (nguyên thì lang bộ binh) và quan thanh tra chính trị Bonhomme sẽ đến và bắt đầu một cuộc tra vấn những người bị bắt, rồi sẽ lập một tòa án xử gấp. Có chiếc tàu chiến có súng đại bác đi tuần các bến chung quanh Vinh - Bến-thủy.

Tin ngày 19 septembre Arip - Ngày 19 septembre, quan Công sứ Hà-tĩnh tin rằng có đám biểu tình đánh nhà huyện Hương-sơn. Một đội khổ xanh đến đó, chức đối phó.

Tin ngày 20 septembre Arip - Hôm qua 300 dân biểu tình đến nhà quan nguyên Bô-chánh Nghệ-an. Không ai bị thương. Dân biểu tình cắt đất giấy thép rồi kéo nhau đến Phủ-xá, vào trường học ở đó, ngán không cho dạy. Khi có chiếc tàu bay ở Vinh đến dân áp thì dân biểu tình liền giải tán.

Theo cuộc điều tra của quan Công sứ và các quan Nam Nghệ-an thì trong mấy cuộc biểu tình hôm 12 septembre chỉ có 67 người chết và 51 người bị thương còn nằm lại các nơi hiểm nguy. Mấy người bị thương thì đem đi nhà thương điều trị. Còn nhiều người chết hoặc bị thương khác thì dân biểu tình đem đi chôn cất hoặc điều trị lấy.

Tin ngày 22 Septembre Hôm 21 Août, lúc sáng, 300 dân biểu Công sứ ở Nghệ-an đi vào, định đánh chiếm sở đồn điền ông Ferrey ở Hà-tĩnh. Quan Công Sứ được tin cho một đội lính khổ xanh đến thì dân biểu công sứ giải tán. Theo tin tức đã được thì những dân biểu công sứ này chính là toàn thể dân nhà quan nguyên Bô-Chánh Vinh hôm qua. Bảy người chủ động bị bắt ở Vinh và tám người rải truyền đơn bị bắt ở Hà-tĩnh.

Tin ngày 23 Septembre Quan Công Sứ Hà-tĩnh cho hay rằng hôm qua có độ 2000 dân biểu tình đến đánh phá nhà huyện Hương-sơn. Dân biểu tình nhóm nhau ở làng Hữu-liang rồi mới kéo

nhau đến huyện lỵ Hương-sơn. Khi đi đường dân biểu tình phá một cái cầu và một khúc giây thép, đi ngang qua làng nào thì khuyến dân làng ấy đi theo mình. Khi 4 giờ sáng thì đến trước nhà huyện. Toàn xông vào đến ba lần nhưng bị một toán lính khổ xanh do một viên quan cầm đầu ngăn lại. Toán lính bắn: dân biểu tình bị chết 7 người, bị thương 2 người. Những người bị thương và chết đó là số còn nằm lại chỗ biểu tình chứ có lẽ còn nhiều người khác nữa, nhưng dân biểu tình đem đi. Bên Chính phủ khỏi hư hại gì. Khi giải tán có người bị thương.

Tin riêng. - Tại trường Cao-đẳng tiểu-học Vinh, kỳ thi lên lớp này, số học trò bị đuổi tới 21 người. Vì thế nên xảy ra cuộc lộn thời như sau này :

Sáng hôm 10 tây, khi mới đánh trống một lần, tất cả học sinh còn đang tụ họp chờ trước cổng trường. Đứng có một câu học sinh đứng lên diễn thuyết đại ý nói phân đối vụ đuổi mấy câu học sinh và nói về tình cảnh học sinh. Học sinh đều xúm lại nghe. Khi nói xong học sinh vỗ tay và reo ầm lên. Liên khi đó, thì trong đám đông người có truyền đơn tung lên như bướm bướm. Dưới truyền đơn ký : « học sinh trường Trung-học ». Khi đó một câu lược một tờ mở ra mà đọc; đọc xong, học sinh lại vỗ tay và la : « về, không học nữa ». Học sinh liền rục rục ra về. Đi được một quãng đường thì ông Đốc, các giáo viên cùng kiếm giáo đều chạy theo mà khuyến khích trở vào học. Tức thì các học sinh lần lượt vào hết.

Đã cho bắt câu Mai-văn-Hồ vì bị tình nghi là đi chửi cuộc này.

Nam-kỳ Tin ngày 19 Septembre 1930 Arip - Trong đêm 17 Septembre, lúc 9 giờ rưỡi, nghe tiếng đánh và pháo nổ lên thình thịch là-diêm-Ha-quoc. Mấy toán lính cảnh-sát lập tức đến tận nơi tuần phòng.

Lúc 10 giờ, quan Đại-ly Hôc-môn cho bay quan 500 dân biểu tình tụ họp trên con đường thuộc địa số 1. Lính khổ xanh ở địa-dinh và ở Saigon đến Hôc-môn để đối phó. Khi lính vừa đến nơi thì dân biểu tình lấy một khúc cây to chặn ngang giữa đường rồi giải tán.

Trong lúc ấy, độ 30 người đến phá nát nhà việc làng Xuân thời tây trên con đường Hà-diêm. Đốt-hóa : đập gãy bàn ghế, trục người tù sắt. Khi dân biểu tình đứng rượt đầu trên mái nhà để đốt thì một toán lính vừa đến bắn lựu phát súng, dân biểu tình giải tán, không có người nào bị thiệt mạng hoặc bị thương nằm lại đó cả.

Nhà việc làng Tân-trù, trên con đường thuộc địa số 1, cũng bị một toán dân biểu tình đánh phá, hư hỏng một ít bàn ghế.

Cũng trong đêm ấy, ở làng Tân-sơn nhì, một toán lính đi tuần bắn súng vào một đám dân biểu tình độ 90 người. Dân biểu tình giải tán. Một toán lính tuần khác bắt được ở xã đôn-diên Mission gần Tân-sơn nhì, hai người mang có đồ.

La Dépêche. - Hôm 16 Septembre, mấy người lính khổ xanh có lệnh đến họ mấy là có độ

ANNAM LỊCH SỬ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ

JOB

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ

HUẾ

Lục

Hơn nửa tháng nay ở Huế, ú mưa ròng, không ngắt, có hề nắng được một buổi chỉ rồi cũng mưa lại. Nước lên ngập cả ruộng đồng, mùa màng rồi đây chắc cũng theo giòng nước chảy. Dân Trung Kỳ năm nay đã khổ về chuyện này mà còn xót xa cho chuyện khác, bác trời già thất cũng đa đoan!

Viện Dân biểu Trung kỳ

Kỳ hội thường niên Dân biểu năm nay khai hội bữa 15 Septembre, đến chiều 24 Septembre thì bế-mạc, tại nhà Di-luân; có quan Khâm-sứ, các quan cơ-mật, và các quaa Tây Nam đến dự hội.

Ông Viện-trưởng Nguyễn-Trác đọc bài diễn văn bày tỏ tình hình kinh tế Trung-kỳ và bàn qua vấn đề lập hiến.

Quan Khâm-sứ cũng có đọc giả lời một bài diễn văn rất tốt, nhắc lại rằng hai chính phủ khi nào cũng dự bị sự trừng trị cho những bất hạnh người khuỷu rồi trị-áo, để lương dân được lạc nghiệp. Ngài tỏ lòng đồng ý với viện mà giám giúp chính phủ trong bước khó khăn này.

Bài diễn văn của ông Viện-trưởng và bài đáp từ của quan Khâm-sứ, bản báo sẽ lục tục đăng tiếp.

Ph. S.

THANH HÓA

Xuất tiền rủng rỉnh làm trường học

Lang Nguyệt-viên, phủ Hoàng-hóa, từ năm 1922 đến 1930, nhà nước bỏ thầy về dạy, mà trường chưa có, nên dạy tạm ở một cái chùa thờ Phật, không những là chật tại bên đó Cao lảnh. Khi học đương hạ thì bị 30 người vờ dân ồn ào vừa dân bà đánh. Linh hồn chỉ thiên mây phát sáng; dân biểu tình mới giải tán. Có 4 người dân ông và một người dân bà bị bắt.

QUẢNG-NGÀI

Hai người chết chém

Lúc 6 giờ ngày 15 Septembre, tại bãi sông Trà-khúc có 2 người bị chém.

Hai người này tên là Nguyễn-Ban và Nguyễn-Kính ở làng Thọ-lộc tổng Tinh-thượng, huyện Sơn-tinh, can về vụ giết chết Thị-Nhân (mẹ tên Kính, chị dâu tên Ban) và tên Nguyễn-Xương (anh ruột tên Kính) để tranh gia tài và tranh tự, vào ngày tháng tư năm ngoái. Ngoài 2 cái án chết chém này lại còn nhiều người bị án khổ sai nữa.

Nghe thấy

BÌNH-DỊNH

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ

Tòa Kiểm-đuyệt bỏ

BẮC-KỲ

Tại nhà ngục Hỏa lò ở Hanoi

(Tin Impartial ngày 18 Septembre) Hôm 16 Septembre, lúc 1 giờ 1/2 chiều, khi lính tráng sắp sửa dẫn những tù chính trị lên tàu hỏa đi Hải-phong để đáp tàu Claude Chappe đi Cón-lon, bỗng nghe tiếng la ó om sòm. Một chiếc lính vào phòng những tù chính trị đương còn bị giam, thì thấy họ đã tháo xiềng sắt từ bao giờ, đi qua đi lại trong phòng, gắp gì đập phá nấy, lại hăm dọa lính. Trong phòng không khác gì một đám đàn lợn, lính không ai bị thương cả.

Lính khổ xanh can thiệp mới dẹp được. Soát trong mình các tù chính trị đó thì thấy có nhiều mảnh sắt dài nhọn.

Khi dẫn đi đường, nhiều người còn rải truyền đơn nữa. Truyền đơn rất kịch liệt.

10 CÁI ÁN TỬ HÌNH

Hội đồng đề hình ở Phủ-thọ kết 10 cái án tử hình, độc giả chắc còn nhớ. Quan Giám-quốc bác đơn chống án. 10 người ấy chắc sẽ phải giết ngay tại Phủ-thọ nhưng chưa rõ ngày nào.

ĐỘC-GIẢ LUẬN-DÀN

Cái nạn thất nghiệp

Trong cõi Đông-dương, duy chỉ có Nam-kỳ là đất cát phi-nhiều, ruộng nương đầy đủ, đối với mấy xứ Trung-Bắc-Kỳ vẫn có vẻ đặc sắc hơn nhiều, và cũng vì thế mà phải ở vào một địa vị đặc biệt trên lịch sử. Dân cư nhờ có đất đai thóc gạo nên số người phải vất vả làm thuê cũng không nhiều lắm.

Trái lại, ở Trung-Bắc-Kỳ, người đông cật hiểm, nên phần nhiều phải sa vào vòng «thiếu trước hụt sau», đã xoay trở đủ phương, nhưng không sao kiếm đủ đồ chu-cấp cho những nhu-yếu về sự sinh hoạt mỗi ngày. Nhưng là về hạng học sinh dở giang, muốn học thêm thì không tiền, thiếu nghề, muốn làm công việc lại kiếm không ra công số, và lại trông thấy cái cơ nguy khổn kéo đến đến mình, không thể ngồi yên được, nên phải lặn lội đi các xứ khác để kiếm phương thế sinh nhai.

Saigon chính là chỗ các anh em đề ý hơn cả, chính là một thị trường, công thương phát đạt, xưởng máy hàng buôn cần dùng hàng ngàn người giúp việc, nói lái là một chỗ có thể dụng nạp được các anh em thất nghiệp vậy.

Hỏi thế, nên mấy lâu này, thường ngày vẫn thấy anh em Trung-Bắc-Kỳ vào Saigon nhiều lắm.

Nhưng khổ thay! Công sở tuy nhiều, mà người làm công lại càng nhiều hơn, gia dĩ anh em trong Nam vì hoàn cảnh mà cũng lũ lượt mắc vào tình cảnh khổ đốn ấy; nên vài năm lại đây, ở Saigon cũng hầu như ở Huế và ở Hanoi, nghĩa là cách sinh hoạt cũng thấy-khó khăn...

Thử dạo trên các con đường ở châu thành Saigon, tôi thấy biết bao nhiêu là đám thanh-niên, tay xách đơn, chân trần bộ, dựa sở này, trình sở nọ, mà không sao kiếm ra được «chỗ làm». Ở cũng khổn mà về thêm ngại, trông thấy tình cảnh khốn-khê của anh em [vô] không sao khỏi ngậm ngùi...

Mọi đây số hòa xa có bởi gần trăm người giúp việc, mà ngày đầu phần nhiều là người Trung-Bắc.

Nhưng phạm việc gì ta cũng nên xét cả hai mặt: bi-quan và lợi-quan. Vậy xin ai là kẻ đề ý đến anh em Trung Bắc trả lời giúp câu này:

« Những kẻ thất-nghiệp ấy sẽ đi về đường nào? »

Mong rằng trong các nghị luận báo chí có ý kiến gì hay, xin hãy bàn thêm cho, tôi rất thăm tạ.

Hồ Thụy Hoa
Saigon

AI MUỐN HỌC MÁY ?? AI MUỐN HỌC NGHỀ CHAUFFEUR??

Ba tháng thành nghề có bằng cấp. Nhà nghề khởi tốn tiền ăn học, thì mau mau gọi thợ thương lượng công ông Nguyễn-hữu-Sở chủ ruộng muối Ninh-chủ

PHANHANG

Ruộng muối ông mỗi năm thừa hoa lợi 54 000\$. Có máy nước chày vào ruộng, có xe camions chở muối, mỗi ngày 200 ton. Có thuê người tát là M. De Monfreid, Mécanicien diplômé ở bên Tây, để coi máy, sửa máy và dạy máy, dạy chauffeur.

Học trở bất kỳ tuổi lớn, nhỏ, đàn ông con trai, hay đàn bà, con gái, đều được vào học cả. Nhà nghề có làng ruộng muối thật là lành lành cho mẹ tôi, thì chủ nuôi cho ăn học, không tốn tiền, nhưng sau khi thành nghề, phải làm thì công một năm, nuôi cơm ăn, cho áo mặc, mà không tiêu công.

AI MUỐN, nên mau mau viết thư thương lượng trước, kẻo trễ.

Nay cáo bạch

Muốn bán

1) một cái xe Camion PEUGEOT 4 tonnes máy tốt xe cũng mới sửa lại.

2) một cái xe COTTIN et des gouttes 2 7 500 còn mới xe chở bộ hành.

AI muốn mua thì hỏi Monsieur TRƯƠNG-SI-THANG, Entrepreneur à Nhatrang.

Hiệu nân dầu, chè nước-hoa, dầu-thơm

VIÊN-ĐỆ ĐỒNG-HỚI

Đã phát hành:

KHUYNH-DIỆP là thứ dầu bấy lâu đã nổi tiếng là rất hay. — Bán khắp các nơi 4 hạng chai: A, B, C, D; còn hạng chai lít và thùng 18 lít, chỉ bán cho các hiệu Bào-Chế và các nhà xuất-cảng đã có thương lượng trước.

Sông-Hương = Nước-hoa nước;

Trâm-Huê = Nước-hoa khô;

Ba - Cỏ = Dầu-thơm xức tóc;

Hộp Thủy-Mạc (vẽ), Huê-Mộc (trơn), Đồng-Hới (chạm lõng), mỗi thứ hộp đều có đựng 1 Khuyab-Diệp, 1 Sông-Hương, 1 Trâm-Huê, 1 Ba-Cỏ.

Sắp phát hành:

MƯỜI-THƯƠNG với THIÊN-MỤ

Còn cần nhiều Đại-lý ở Nam kỳ, Ai-Lao, Cao-mên.

Quá 50 tuổi

Không nói đến các người đau dùng thuốc, lại còn các ông bà ngoài 50 tuổi, là đang cái thời-kỳ tỷ-vị suy nhược.

Muốn bồi bổ khí huyết và tránh cái bệnh đau-lưng, nhức-xương, tê-mỏi v.v. thì nên uống thật chuyên thuốc Bô-huyết-khu-phong hiệu Tham-Thiên-Đương.

Nhớ kỹ hai chữ Tham-Thiên.

CHỈ CÂY NƠI MÌNH

(PHIÊU-LƯU VÀ XÃ-HỘI TIÊU-THUYẾT)

Tác giả: HECTOR MALOT
GIANG-HA dịch:

Số 75

Chương thứ ba mươi bảy

(Tiếp theo)

Sáng ngày nó đứng chờ ông Vũ-phần, một chấp thì thấy ông vịn vai người bồi gia mà bước đến. Ông cất giọng hỏi, giọng ông rất đau đớn, như giọng một đứa con nít bị đau:

« Có ở-rồi là không? »

— Thưa tôi đây.

— Ta hãy lên xe.

Lên xe đoạn ông Vũ-phần ngồi im không nói một lời con Bê-rin cũng không dám hỏi. Đến số ông Ta-luôn đứng chực sẵn:

« Tôi đoán chắc ngài nghe trong mình đủ sức để đến đó.

— Tôi có nghe đủ sức đâu có, nhưng tôi đến là vì phải đến.

— Chính tôi cũng đoán như thế... »

Ông Vũ-phần kêu con Bê-rin và bảo nó dẫn đến phòng.

Trước hết là việc mở những thư từ dồn lại trong hai ngày. Ông Vũ-phần ngồi không nói một lời, để cho họ làm, tưởng như ông điếc hay là đương ngủ vậy.

Đoạn đến lúc mấy người xếp hội nghị để giải quyết một vấn đề có quan hệ lớn, là phải bán những mỏ gai và lát dự trữ tại Ấn độ và bên Anh, chỉ để một số ít cần dùng trong các nhà máy, hay là phải mua thêm. Thường thường mỗi khi có những vấn đề như thế thì mỗi người đều thay phiên mà bày tỏ ý kiến, người trẻ tuổi hơn hết thì nói trước, rồi các người kia lần lượt nói theo; ông Vũ-phần thì ngồi nghe rồi sau hết cho biết ý kiến của ông; khi nào ông nói cũng rõ ràng, và bày tỏ các lý rất rõ ràng, ai nghe cũng phải công nhận.

Lần này tất cả mọi người đều

bày tỏ ý kiến mà cái vấn đề cũng còn phân vân chưa thể giải quyết, chỉ chờ đến lời ông Vũ-phần, trầm mặt đều ông nói, chực chờ ông nói.

Nhưng chờ mãi không thấy ông nói, ai cũng đều lấy làm lạ, không biết ông đã mất trí khôn hay là không còn biết mình đương ngồi chỗ nào.

Sau cùng thấy ông đứng dậy lên và nói:

« Ta thừa thật rằng ta không biết đoán định thế nào! »

« Ai cũng đến không nghĩ; ông Vũ-phần khổ lắm đến thế là cùng! Ông là một người thường biết suy khiến lòng muốn, nên các mối cảm tình, ngày nay mà dự dự ấy là lần đầu như thế.

Mấy cặp mắt trước kia ngó nhau mà hỏi, nay không dám ngó nữa, vì không muốn lộ mối thương tâm. Ông Ta luôn và hỏi người cháu cũng không dám trông nhau, vì sợ phải giục những mối hy vọng ra chẳng.

Ông Vũ-phần lại nói:

« Chuyện đó để rồi sẽ liệu. »

Cả thấy đều lui ra, không ai nói một tiếng.

Ông Vũ-phần bấy giờ chỉ ngồi một mình với con Bê-rin, và cũng tưởng như không hề ý đến mấy người đi ra.

Thì giờ cứ qua mà ông Vũ-phần vẫn ngồi im. Con Bê-rin cũng thường trông thấy ông ngồi trước cửa sổ mà trầm tư một lúc, vì ông không đọc được, không viết được, nên trong các giờ nghỉ phải ngồi không nhìn lặng. Nhưng chỉ nghĩ cái bộ ông lờ lờ tai nghe thì đủ biết ông nghĩ mà để ý đến công việc ở xưởng, nào tiếng thoi đưa, tiếng máy chày, tiếng hơi ra, tiếng còi thổi, tiếng va gòn khi đi, khi dừng kêu xóc xích, tiếng quốc ban thợ đi trên thềm nghe vang vang... Ông Vũ-phần nghe các tiếng ấy mà phân biệt rõ ràng, có thể biết cái cách thợ thuyền làm việc có chậm chạp hay là đều đều.

Nhưng hôm nay cũng ngồi như vậy mà trông cái linh thần khác hẳn; cả mặt mũi cả chơn tay, cả bộ dạng đều trông chiu khác hẳn. Thình lình ông lấy hai tay ôm cả mặt và nói thật to tưởng như không để ý đến ai cả, chỉ biết cái sự đau đớn thấm thía của mình thôi:

« Trời ơi! Trời ơi! Vì sao trời lại hành phạt tôi thế này? Tôi đã làm điều gì mà trời nổi bõ tôi! »

Nói xong lại nhìn lặng, cái nhìn lần này lại làm cho con Bê-rin kinh hoàng hơn nữa.

Cái lời than van đau đớn của ông Vũ-phần thật đã làm cả cái tâm lý của ông. Cái gia tài vô số của ông và cái địa vị trọng yếu trong xã của ông, đã làm cho ông tin rằng mình là một tay Chúa Trời đã lựa chọn để cai quản thế gian. Ông chỉ là một người thường từ bậc rất thấp mà bước đến cái địa vị cao, đó chỉ nhờ cái trí khôn của ông. Có một cái tay có phép lực mà vô hình đã đưa ông đến công việc to tát, và những điều ông trải tình tưởng như có người mách bảo; nên công việc của ông không

gì thì được việc ấy; hề đưa tranh với ai chuyện gì thì cũng được toàn thắng và khi nào những kẻ nghịch của ông cũng bị thất bại.

Thế mà bây giờ thình-lình cái chuyện mà ông muốn trên hết các chuyện khác, mà ông tin cậy chắc chắn nhất, ngày nay không phải là sự thực: ông đương mong mỏi chờ người con, định chắc rằng người con ấy sẽ về, và đã sẵn đặt đầu vào đó để tiếp rước người con ấy; thế mà người con chết đi!

Vì vậy mà ông hóa như điên như dại, không hiểu gì là gì nữa, không hiểu cuộc hiện tại và những chuyện gì vẫn là gì.

(Còn nữa)

HỘI VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

HỘI CẤT TIỀN LAM VỐN - HỘI ĐẤU TÊN CỜ-PHÂN - CỦA NGƯỜI ĐẠI-THÁP LẬP RA

TỔNG CỤC LỚN Ở ĐÔNG-PHÁP: 25 Rue Guyonnet SAIGON - máy số 1-671

VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

GIẤ PHIEU, NGƯỜI CHỦ BIỂU ĐƯỢC LÃNH LA

Một ngôn đồng

SỐ TÊN NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-THÁP Ở TRUNG-KỲ

Table listing names and amounts under the heading 'SỐ TÊN NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-THÁP Ở TRUNG-KỲ'. Columns include Name, Amount, and other details.

CUỘC DUY TÂN NƯỚC THỔ-NHÍ KỲ (Turquie)

Nói về tôn giáo, trên thế giới không có tôn giáo nào tục lệ nghiêm

Người Thổ nhĩ kỳ trọng mễ mà có lẽ hơn người Á đông ta búp

Việc của người Thổ nhĩ kỳ xưa nay lấy ngày sinh nhất ông Ma bó

Vấn đề rắc rối thứ nhất ở Thổ nhĩ kỳ là vấn đề chung tộc. Như trước đã nói, trong nước Thổ

Trong nước Thổ nhĩ kỳ, sự tu hành rất thịnh. Nhà tu giòng đã nhiều mà số người tu trong mỗi

XỔ SỔ QUỐC-TRÁI

Lần thứ ba mươi bốn Ngày 1er Septembre 1930

Table titled 'XỔ SỔ QUỐC-TRÁI' showing lottery results with columns for numbers and corresponding values.

Hội tiếp rước học sinh mới sang Pháp

Kính cùng Đồng-bào, Chúng tôi đã tra vấn mọi nơi bên Pháp và đã thành nên quyền

VIỆC THÈ - GIỚI

TRUNG-HOÀ

Tướng bị thua một trận lớn Đến ngày 19, hai bên đánh nhau ở hai đường sắt Lũng hải và Bình hóa vẫn còn

Một nhà chính-trị Đông-tam-tĩnh trẻ lại cho nhà phóng-viên từ báo no, về thái độ

Đối với chính-phủ Nhật-Bản, Nga Xô-viết nói thân thiện chứ cũng chẳng thân thiện gì.

Tin Bombay 17 Septembre - Sở Cảnh-sát đến xét nhà ở phố Bombay, ở Liên-hiệp-phái Cổ Đô

NHIỀU NGƯỜI BỊ:

PHÒNG - TÍCH

Bệnh Phòng-Tích đân ông, đân bà sức kém thường hay bị, nhất là từ 25 đến 50 tuổi hay bị làm.

SỢ CHẾT Q-Ả MÀ CHẾT!

Ở nghĩa địa bước ra, ông A cùng ông B. Vừa đi vừa nói chuyện. Ngắm ngút thương han mà ngao

Vi sao mà những sự CUNG NHÂM

ở chốn hương-thôn không thể tinh giảm được? Tòa Kiểm-duyet bỏ

GIÁ TRỊ SÁCH NÀY. - Bộ sách này, ngoài mục: Tự-luân nói về ý nghĩa, mục đích, phạm-vi, phương-pháp của sử-học.

Advertisement for THONET, a cleaning product. Includes text 'SẮP DỜI ĐI NƠI KHÁC' and 'Sau ngày 22-9 1930 thì xưởng chế tạo bàn ghế kiểu THONET'.

Advertisement for eye treatment: 'KIẾN CON MẮT' with details about eye examinations and treatments.

Buôn tại góc thì giá hạ

Các Ngòi có mua thử các máy ảnh, KINH, GIẤY, THUỐC ANH và các đồ dùng về việc ảnh của hiệu HUONG-KY HANOI,

Advertisement for 'VĂN CƠ KHÍ-PHÁCH NÊN XEM' and 'HỌC CHỦ HẠN KHÔNG CẦN THẤY' with details about courses and contact information.

Advertisement for 'NƯỚC MẮM BẮC-ĐÀU' with details about the product and its benefits for health.

